KRONIKA

Mednarodna poletna šola GISLERS »Bridging GIS, Landscape ecology and Remote Sensing for Landscape Planning«
Salzburg, Avstrija, 3.–14. 7. 2009

Center za geoinformatiko Univerze v Salzburgu (*Das Zentrum Geoinformatik, Universität Salzburg*) že od leta 2004 vsako leto pripravlja poletno šolo za magistsrske in dokotrske študente ter mlade raziskovalce, ki se izobražujejo na področju geografskih informacijskih sistemov, pokrajinske ekologije, daljinskega zaznavanja in prostorskega načrtovanja. Letošnja poletna šola pod vodstvom Hermanna Kluga, Petre Jenewein in Josefa Strobla je z bogatim programom in zanimivo vsebino, za katero so poskrbeli predavatelji iz osmih držav, privabila 44 raziskovalcev s celega sveta.

Dvanajstdnevni program je potekal na dveh lokacijah: v tehnološkem centru TechnoZ ter na Naravoslovni fakulteti. Vključena je bila tudi celodnevna ekskurzija v narodni park Hohe Tauern, kjer je bil organiziran ogled informacijskega centra v Mittersillu in sistem hidroelektrarn v Kaprunu.

Predavanja so bila posvečena različnim temam, večino pa so spremljale praktične vaje z geografskimi informacijskimi sistemi. Tako smo se na primer seznanili s področjem urejanja voda v Salzburgu in se preizkusili v modeliranju hidroenergetskega potenciala. V predavanjih so bile zajete številne teme: pridobivanje podatkov, urejanje baz podatkov (projekt GMES), naravovarstvo (pregled zakonodaje in sporazumov), daljinsko zaznavanje, raba tal, delo z GPS, ekosistemske storitve, uporaba digitalnega modela reliefa v raziskavah, GIS in pokrajinska ekologija. Nekatera predavanja so bila namenja tudi raziskovalnemu delu na splošno in so obravnavala, kako se lotiti znanstvene raziskave in kako ustrezno napisati znanstveni članek.

Na srečo so vzporedno s poletno šolo potekali tudi simpozija o geografskih informacijskih sistemih *Geoinformatics Forum Salzburg* in *Angewandte Geoinformatik* ter evropska konferenca Mednarodne

HERMANN KLUG

Udeleženci poletne šole v Salzburgu.

zveze za pokrajinsko ekologijo (IALE). Ker je bilo udeležencem omogočeno prisostvovanje tudi na teh dogodkih, je bila to izvrstna priložnost za stik z vodilnimi znanstveniki na področju geografskih informacijskih sistemov in pokrajinske ekologije.

Rok Ciglič

Simpozij in sejem geoinformatike »Geoinformatics Forum Salzburg – GI Forum 2009«
Salzburg, Avstrija, 7.–10. 7. 2009

Simpozij, ki ga organizirata Center za geoinformatiko Univerze v Salzburgu in Avstrijska akademija znanosti, vsako leto združuje razvijalce in uporabnike geoinformacijske tehnologije. V letošnjem letu so bile posebej izpostavljene naslednje teme: zajem prostorskih podatkov, metodologije geoinformacijskih sistemov, prostorske analize, 3D vizualizacija, dinamični modeli in simulacije. Predavanja so potekala štiri dni. V okviru simpozija je bila podeljena tudi nagrada za najboljši študentski prispevek. Letos jo je dobila Iris Wagner z dunajske univerze. V svoji nalogi je obravnavala habitate na poplavnem območju Donave. Simpozij poteka v angleškem jeziku, vzporedno z nemškim simpozijem AGIT.

Zbornik simpozija »Geospatial Crossroads« s prispevki obsega 246 strani, uredili pa si ga Adrijana Car, Gerald Griesebner in Josef Strobl.

Rok Ciglič

Simpozij in sejem uporabne geoinformatike »Angewandte Geoinformatik – AGIT 2009«
Salzburg, Avstrija, 8.–10. 7. 2009

Univerza v Salzburgu vsako leto organizira enega največjih simpozijev na temo geoinformatike v nemškem jeziku. Velik razmah uporabe tovrstne tehnologije je viden tudi po tem, da so avtorji prispevkov iz različnih strok. Letošnje teme so bile zato izredno raznolike: računalništvo v geologiji, daljinsko zaznavanje, digitalna mesta, učenje z geoinformatiko, odprtokodni računalniški programi, geoinformacijska znanost, GIS v zdravstvu, modeliranje v hidrologiji, naravne nesreče in varstvo pred njimi, mobilnost, navigacija, vizualizacija in kartografsko sporočanje, GIS na medmrežju in še bi lahko naštevali. Predavanja in tudi praktične delavnice so potekale tri dni v osmih vzporednih sekcijah. Med odmori si je bilo mogoče ogledati razstavne prostore številnih razstavljavcev, ki so prihajali iz vrst vladnih služb, podjetij ter izobraževalnih in znanstvenih ustanov. Skupaj jih je bilo prek 60. Podeljena je bila tudi nagrada AGIT Trophy 2009; prejela jo je Inga Gryl z Univerze Jena iz Nemčije za prispevek, ki obravnava rabo zemljevidov pri pouku geografije.

Izšel je tudi zbornik z naslovom »Angewandte Geoinformatik 2009«, ki vsebuje prispevke simpozija. Uredili so ga Josef Strobl, Thomas Blaschke in Gerald Griesebner.

Rok Ciglič

First Step – prva poletna šola o teorijah okoljske psihologije
Groningen, Nizozemska, 13.–17. 7. 2009

Sredi poletja je v Groningenu na Nizozemskem potekala prva poletna šola okoljske psihologije z naslovom FIRST STEP, kjer so se zbrali doktorski študenti in profesorji različnih strok, ki raziskujejo področje okoljske psihologije. Srečanje, na katerem se je zbralo več kot 60 doktorskih študentov ter več kot 10 profesorjev, je bilo v prvi vrsti namenjeno izmenjavi znanj in izkušenj s področja teorij okoljske psihologije. Poletna šola je bila razdeljena v pet tematskih delavnic, ki so zadevale naslednje tematike: Vrednote, norme in raba energije v gospodinjstvih, Spreminjanje vedenja s pomočjo skupinskega pristopa, Metode za zmanjšanje rabe energije v gospodinjstvih, Način plačevanja v prometu, Stres v mestih: krepilna okolja. Vsak udeleženec je bil vključen v eno izmed tematskih delavnic, ki so bile sestavljene iz skupine od 10 do 12 ljudi. Izvajanje vsake posamezne delavnice so omogočili sponzorji, ki so jih sestavljali

bodisi posamezna podjetja, občine ali ministrstva. Glavni namen posameznih delavnic je bil oblikovanje raziskovalnih predlogov, ki so bili v uvodnem plenarnem delu predstavljeni s strani sponzorjev. Poleg delavnic je bil vsakodnevni program sestavljen iz dveh vodilnih predavanj, kjer so vabljeni profesorji predstavljali izsledke najnovejših raziskav s področja teorij okoljske psihologije. Vabljeni profesorji so bili hkrati tudi vodje posameznih delavnic. S svojim izrednim znanjem s področja okoljske psihologije so pripomogli k izdelavi raziskovalnih predlogov, ki bodo sponzorjem služili kot nove ideje za prihodnjo usmeritev njihovega dela.

Na delavnici z naslovom Metode za zmanjšanje rabe energije v gospodinjstvih smo se osredotočili na posameznikovo vedenje v gospodinjstvih, ki so poleg industrije in prometa eden izmed največjih porabnikov energije in hkrati znatno prispevajo k onesnaževanju okolja, predvsem h globalnemu ogrevanju ozračja zaradi učinkov tople grede. Naš namen je bil preučiti učinkovitost različnih metod vplivanja za zmanjšanje rabe energije v gospodinjstvih. Predhodne raziskave so namreč pokazale, da so omenjene metode učinkovite pri spreminjanju človekovega vedenja, saj omogočajo premostiti ovire nesonaravnih navad. Predvidevali smo, da so metode vplivanja kot so opomini in usmerjeni odzivi, učinkovite metode za zmanjšanje rabe energije v gospodinjstvih in omogočajo izboljšanje okoljskega vedenja ljudi. Vsak raziskovalni predlog so posamezne skupine na koncu predstavile vsem udeležencem. Končnim predstavitvam so se pridružili tudi predstavniki sponzorjev, ki so prihajali iz upravljavskih, podjetniških ter strokovnih sfer. Nad predlogi so bili predstavniki izredno navdušeni. Sledila je konstruktivna in široka debata in iskrivo izmenjevanje mnenj o posamezni tematiki.

Uspešno izvedena prva poletna šola okoljske psihologije dokazuje, da tematika odnosa človeka do okolja in njegovega vedenja vedno bolj prihaja v ospredje. Trajnostni razvoj okolja namreč ni možen brez upoštevanja človekovega vedenja in odzivov na okoljske probleme. Poletno šolo, ki je bila namenjena tako formalnemu kot tudi neformalnemu druženju, smo zaokrožili z mislijo, da je človek s svojim vedenjem ključen element na poti k trajnostno okoljsko ozaveščeni družbi.

Katarina Polajnar Horvat

Raziskovalne igralnice na ZRC SAZU
Ljubljana, 15. in 20. 7. 2009

Poleti so bile na Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti že petič organizirane in uspešno izvedene raziskovalne igralnice oziroma delavnice za otroke, stare od 7 do 14 let. V preteklih letih se je potrdila domneva, da se želijo otroci skozi igro predvsem sprostiti, medsebojno spoznavati in družiti, vsekakor pa tudi kaj novega videti in se naučiti. Zato so bile tudi v letošnjem letu organizirane raznovrstne tematske igralnice, ki so jih vodili člani posameznih raziskovalnih inštitutov ZRC SAZU, kakor tudi druge organizacije s svojimi sodelavci. Vsako leto jih oblikuje in koordinira Center za predstavitvene dejavnosti ZRC SAZU pod vodstvom dr. Brede Čebulj Sajko. Delavnice so potekale dva tedna in so bile razdeljene na poljudnoznanstvene vsebine za mešano skupino otrok med 6 in 13 letom starosti. Vsak od sodelujočih inštitutov in drugih organizacij je organiziral svoj tematski dan.

Na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU smo se odločili, da v letošnjem letu pripravimo igralnici v duhu potepanja in turizma. Naš cilj je bil odkrivanje nepoznanih znamenitosti Ljubljane, zato smo geografski dan poimenovali »Mestni potepuh – turist, ki ni od muh!«. Otroke smo želeli seznaniti s kulturnim izročilom, ki jih skrivajo posamezne zgradbe, znamenja, ulice oziroma deli mesta, ki so zaradi svoje bogate zgodovine zelo zanimive, a širši javnosti slabo poznane. S pomočjo kartografskega gradiva, osnovami orientacije, zgodovinskimi viri in izpričanimi zgodbami smo otroke popeljali do znamenitosti, ki jih niso poznali. Pri pripravi in izvedbi smo sodelovali Primož Gašperič, Mateja Breg Valjavec ter Rok Ciglič v prvem dnevu in Polona Pagon v drugem. Oba geografska dneva smo pripravili na isto temo, zaradi različne starostne in spolne sestave skupin pa smo potek in vsebino nekoliko prilagodili.

ROK CIGLIČ

Predstavitev kartografskega gradiva.

Prva geografska igralnica je bila namenjena mešani skupini otrok, starih od 6 do 13 let. Iz dvorane Zemljepisnega muzeja smo se odpravili do enega od vhodov v Križanke. Tam smo se predstavili, otroke seznanili s potekom igralnice ter začeli z zgodbo o popotniku Pepiju, ki je tematsko povezovala posamezne točke. Pepi je bil izmišljeni »turist«, ki je živel sredi 19. stoletja. Prišel je v Ljubljano in iskal takratne znamenitosti s pomočjo zemljevida z začetka 19. stoletja. Vsak otrok je dobil kopijo tega zemljevida, knjižico oziroma »potepušnico«, v katero je lepil nalepke in zbiral štampiljke na posameznih točkah. Razdelili smo jih v skupine po tri, jim dali sodobne zemljevide glavnega mesta ter jih seznanili z načinom skupinskega vodenja od ene do druge iskane točke. Te so bile razporejene na celotni poti in so predstavljale znamenitosti, ki si jih je pred mnogimi leti ogledal popotnik Pepi.

V kompleks Križank smo vstopili skozi velika kovinska vrata, prečkali manjši lapidarij, kjer so bili razstavljeni ostanki nekdanje cerkve in stari nagrobniki ter skozi del nekdanjega samostana prišli v tako imenovano Peklensko dvorišče. Pred več stoletji so ga občasno uporabljali kot prizorišče sojenja prestopnikov. Na stenah, ki obdajajo dvorišče, so številne okrogline oblikovane tako, da so v njih postavili sveče, čigar svetloba je med sojenjem padala na obtoženca. Peklensko dvorišče je bila prva točka, zato so otroci v knjižico nalepili sliko popotnika Pepija in dobili štampiljko. Otrokom smo na starem zemljevidu pokazali lego naslednje znamenitosti, naloga prve skupine pa je bila, da nas s pomočjo obeh zemljevidov, orientacije in branja zemljevida pripelje do naslednje točke. Pot smo nadaljevali ob Ljubljanici, prečkali Zoisovo cesto, na Vrtni ulici smo si ogledali ostanke nekdanjih trnovskih vrtov in se ustavili na Krakovski ulici. Otroci so se morali potruditi, da so na eni od hiš našli kužno znamenje, ki je predstavljalo iskano drugo točko. Spoznali so zgodovinske in geografske značilnosti Krakovega, ki so vplivale na postavitev naselja ter bivanje v njem. Zaradi pogostih poplav, močvirskih tal in umaza-

PRIMOŽ GAŠPERIČ

Obrambni jarek na Ljubljanskem gradu.

nije so bile pred več stoletji bolezni pogost pojav. Znamenje je bilo zelo verjetno postavljeno po kugi, ki je sejala smrt v letu 1599. Mimo Emonskega zidu smo se odpravili proti Plečnikovem mostu čez Gradaščico. Na tej točki zanimivih zgodb in znamenitosti ni hotelo biti konec, nato pa nas je tretja skupina odpeljala ob Gradaščici do Ljubljanice in po vzporedni sprehajalni promenadi do Prulskega mostu. Tam smo prečkali Ljubljanico ter nadaljevali po obrežju mimo Špice do starega Karlovškega mostu, kjer smo si nekoliko odpočili in spoznali vzroke in posledice nastanka Gruberjevega prekopa. Za lažjo predstavo smo si ogledali stalno razstavo pod novejšim Karlovškim mostom. Nato smo se dvignili do Dolenjske ceste, jo prečkali in po stezi nadaljevali pot do grajskih Šanc. Tu smo naredili daljši počitek za malico, voditelji pa smo otroke seznanili s pomenom Ljubljanskega gradu, grajskim obzidjem in cesarjem Friderikom III. Habsburškim, v času katerega je grad postal močna srednjeveška utrdba. Ko smo si nabrali novih moči, smo odšli po grajskem sprehajališču pred grad, kjer smo počakali grajskega vodiča. S Festivalom Ljubljana, ki izvaja turistično ponudbo na gradu, smo se zmenili za enourni tematski ogled gradu z naslovom Po poteh Friderika III. Habsburškega. Otroci so odkrivali javno dostopne in tudi skrite dele gradu, ki jih kot redni turisti ne bi nikoli videli. Ogledali smo si obrambni jarek, več vrst strelnih lin, nekdanji vhod v grad, grajsko stranišče, skrivni izhod, grajski vodnjak, ki to ni bil in ki je povezan s skrivno potjo iz gradu, cisterno za vodo, poskušali smo sladke dobrote (suho sadje) iz obložene mize deželnega glavarja. V virtualnem muzeju smo si ogledali animirano predstavitev s polarizacijskimi očali, ki so nam potepanje po grajskih dvoranah in vrtu predstavile v tridimenzionalni obliki. Nato smo odšli še v grajsko kapelo, dvorano grajske gospe, si ogledali grajsko ječo in iz obzidja gledali Ljubljano. Po končanem ogledu gradu smo se po Študentovski ulici spustili do Vodnikovega trga in nadaljevali do naslednje točke na Ribjem trgu. Hiša s hišno številko 2 in z grbom prvega lastnika

nad vrati je najstarejša hiša v Ljubljani, saj je bila zgrajena že leta 1528. Ljubljanico smo prečkali po leseni brvi in obiskali še hišo na Novem trgu 6. Na njenem dvorišču smo našli kamniti blok s polkrožno vdolbino, ki je služila za ugašanje bakel ljubljanskih nosačev premožnejših ljudi, ko so bile zaradi vode in blata ljubljanske ulice težje prehodne. Ker je bila to zadnja točka, smo dokončali vrisovanje poti na stare zemljevide in dobili pot, po kateri se je popotnik Pepi sprehajal pred stoletjem in pol. Kot dokaz telesne pripravljenosti in končne sprostitve smo si nekateri oprtali na rame enega od otrok in s sprehodom do dvorane Zemljepisnega muzeja ponazorili nosačevo trdoživost.

Drugo geografsko igralnico smo izvedli že naslednji teden in je bila namenjena mešani skupini otrok, starih od 7 do 13 let. Zaradi dolge poti v prvi igralnici, smo pot delno spremenili. Od Peklenskega dvorišča v Križankah smo se odpravili po Emonski ulici do kužnega znamenja. Od tam do Plečnikovega mostu, kjer pa Gradaščice nismo prečkali, temveč smo na Gradaški ulici zavili v Kladezno in Rečno ulico. Otroci so s pomočjo uličnih imen spoznavali značilnosti nekdanjega krakovskega predmestja. Na Karlovškem nasipu smo si ogledali še drugo kužno znamenje, nato pa prečkali Šentjakobski most in po Grudnovem nabrežju prišli do Angelskega gradu. Skoraj neopazna zgradba pokaže svojo mogočno podobo šele z vstopom na njeno dvorišče. To je bila nekoč mestna kaznilnica, zapor in tudi vojašnica. Po Zvonarski ulici smo se odpravili mimo tunela in vile Samassa ter se skozi gozd povzpeli do grajskih Šanc. Podobno kot v prvi skupini smo se tam nekoliko odpočili, nato odkrivali skrite kotičke Ljubljanskega gradu ter se po Mačji stezi spustili do Starega trga. Ljubljanico smo prečkali na Šuštarskem mostu in si kot zadnjo točko ogledali kamen za ugašanje bakel na Novem trgu.

Primož Gašperič

Sestanek projekta CAPACites
Poschiavo, Švica, 23.–24. 7. 2009

Na sestanku v Poschiavu, nedavno proglašenemu mestu za UNESCOvo kulturno dediščino, smo obravnavali številna vsebinska vprašanja, ki so stalnica tovrstnih mednarodnih projektov. Tako so sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU predstavili rezultati do takrat opravljenega dela: Metodološki dokument, Večjezična zbirka politik, dokumentov, orodij, informacijskih baz … s področja razvoja malih alpskih središč, Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti malih alpskih središč ter Dosje o dobrih praksah.

Metodološki dokument vsebuje pregled literature in dokumentov z obravnavanega področja ter osnovna teoretska izhodišča, večjezična zbirka je postregla z naborom in opisom temeljnih razvojnih orodij, v SWOT analizi smo preverili razvojne potenciale malih alpskih središč, v Dosjeju dobrih praks pa smo zbrali tiste primere uspešnega reševanja problemov, za katere menimo, da bi jih bilo smiselno prenesti tudi v druga okolja in tako pospešiti njihov razvoj. Omenjeni dokumenti bodo služili pripravi optimiziranih razvojnih orodij, ki jih bomo skušali čimbolj uspešno vpeljati v testna območja. Zato smo preverili tudi ustreznost potekajočega zbiranja podatkov ter predstavili testna območja, v katerih bomo izvajali pilotne aktivnosti. V slovenskem primeru bosta testni območji Julijske Alpe, kjer bo Nacionalno turistično združenje pripravilo e-orodje za pospeševanje konkurenčnosti in atraktivnosti malih alpskih središč, in Idrija, za katero bo geografski inštitut pripravil Strategijo inovativnega trajnostnega razvoja ter promocijsko gradivo za projekt Alpsko mesto leta, ki ga bo Idrija gostila leta 2011.

Janez Nared

8. bienalna konferenca okoljske psihologije
Zürich, Švica, 6.–9. 9. 2009

Nemško psihološko združenje vsaki dve leti organizira konferenco okoljske psihologije, ki je letos potekala zunaj nemških meja, v Zürichu v Švici. Konferenca, na kateri se je zbralo več kot 250 strokovnjakov različnih strok, je bila namenjena znanstvenemu izmenjevanju znanj ter izkušenj na področju

okoljske psihologije. Na njej so se zbrali strokovnjaki s praktično celega sveta, kar je vplivalo na izredno zanimivost predstavitev in razprav. Konferenca je potekala v znamenju globalne gospodarske krize in podnebnih sprememb ter velikih okoljskih izzivov, kot so izčrpavanje naravnih virov, degradiranje naravnega okolja, naraščanje urbanizacije, naraščanje rabe energije in snovi. Pri tem je bil glavni poudarek namenjen medsebojnemu odnosu človeka in njegovega okolja. Ključno sporočilo konference je bilo, da je treba preseči sedanje miselne in vedenjske vzorce, ki ne nam ne našemu življenjskemu okolju ne prinašajo dolgoročnega trajnostnega razvoja.

Konferenca je bila sestavljena iz treh posameznih sklopov. Prva dva sklopa, ki sta bila razdeljena na pet tematskih področij, sta bila namenjena predstavitvam posameznih prispevkov strokovnjakov, ki so izhajali iz akademskih, znanstvenih in strokovnih sfer. Tematska področja so zadevala vedenjske intervencije, preučevanje okolju prijaznega vedenja, okoljsko odločanje, okoljske grožnje, življenje v grajenem okolju, metode okoljskih študij, mobilno vedenje, potrošniško vedenje, psihologijo hrupnega onesnaževanja ter psihologijo sonaravnosti. Potekala so sočasno v petih posameznih področjih v manjših skupinah, zato je bilo možno sodelovanje le v enem od tematskih področij. Tematsko področje preučevanja okolju prijaznega vedenja je bilo izredno zanimivo, saj so bili predstavljeni najnovejši izsledki raziskav o vplivu intervencijskih strategij na izboljšanje okolju prijaznega vedenja ljudi. Tretji, plenarni sklop je bil namenjen predstavitvi vodilnih predavanj vabljenih uglednih predavateljev z različnih delov sveta. Prvi dan konference je dr. Paul Slovic na inovativen način predstavil tematiko z naslovom Psihološki vidiki tveganja: iskanje okoljske ranljivosti v svetu podatkov. V nadaljevanju je Frances E. Kuo predstavila tematiko Vloge zelenih površin v zdravem življenjskem okolju. Človek namreč že od nekdaj meni, da se v naravnem okolju počuti dobro. Predavateljica je predstavila izsledke raziskav, ki kažejo povezanost med priljubljenostjo naravnega okolja in izboljšanjem zdravja in počutja ljudi. Zadnje vabljeno predavanje je bilo namenjeno povezovanju gospodarstva in varstva okolja. Nizozemec dr. Wander Jager je namreč ugotavljal povezanost trženja in varstva okolja s pomočjo uporabe družbene simulacije za razumevanje potrošnikovega okoljskega vedenja. Spraševal se je o tem, ali lahko s tržnimi ukrepi ohranimo naše življenjsko okolje zdravo.

Omenili smo le nekaj najzanimivejših prispevkov konference, ki kažejo na zapletene odnose med človekovimi procesi in vedenjem ter njegovim življenjskim okoljem. Vseh prispevkov zaradi vzporednega poteka posameznih sklopov namreč nismo uspeli slišati, a se je med odmori ter v času druženja nemalokrat razvila konstruktivna in široka debata na temo odnosa človeka do okolja. V okviru konference sta bila izdana zbornik povzetkov predavanj, ki so bila predstavljena po posameznih področjih, ter publikacija s povzetki vabljenih predavanj, ki so bila predstavljena v plenarnem sklopu.

Katarina Polajnar Horvat

Dr. Thomas Colin 70-letnik

Llandre, Wales, Združeno kraljestvo, 8. 9. 2009

Letos je praznoval sedemdeseto obletnico častni član Zveze geografov Slovenije dr. Colin Thomas iz Velike Britanije, ki je že več kot 40 let povezan s slovensko geografijo in Slovenijo. Od leta 1966, ko je prvič pripeljal študente iz Leicestra na terenske vaje v Slovenijo, se je vračal vsakih nekaj let z vso družino na študij, raziskovanja, posvetovanja, srečanja in ekskurzije slovenskih geografov ter eno študijsko leto raziskoval Slovenijo in z vso družino postal ne samo dober poznavalec Slovenije temveč tudi njen navdušen prijatelj.

Dr. Thomas se je rodil 8. septembra 1939 v majhnem premogovnem mestecu Newbridge v Južnem Welesu. Nato je študiral geografijo in antropologijo na *University College of Wales* v Aberystwythu v Srednjem Walesu, usmeril se je v historično geografijo in preučevanje ruralnih naselij ter na to temo doktoriral leta 1965. Kot štipendist raziskovalec

se je eno leto poglabljal v geografijo Sovjetske zveze in regionalmo geografijo vzhodno evropskih držav v Centru za Rusijo in vzhodnoevropske študije v Birminghamu. Univerzitetno kariero je začel kot predavatelj na univerzi v Leicestru. Vrnil se je nazaj na *University College of Wales* v Aberystwythu kot docent historične geografije in regionalne geografije vzhodnoevropskih dežel. Iz Walesa se je premestil na *University of Ulster* v Colraine, na Severno Irsko, kjer je nadaljeval raziskave transformacij tradicionalnih agrarnih pokrajin Walesa in Ulstra, vzporedno je spoznaval vzhodnoevropske države in opravljal posamezne raziskave v njih, še posebej v Sloveniji in celotni nekdanji Jugoslaviji. Leta 1975 je pripeljal že drugo skupino študentov, to pot ulsterskih, na terenske vaje v Slovenijo.

British Council in Royal Irish Academy sta mu omogočila krajše raziskovalne študije na univerzah v Salzburgu, na Dunaju, v Ljubljani ter na romunski in sovjetski akademiji znanosti, leta 2004 je prejel tudi prvo štipendijo pri izmenjavi SAZU in *Royal Irish Academy*. Isto leto se je tudi upokojil kot izredni profesor (reader) in se preselil nazaj v rodni Wales.

Raziskovalna usmerjenost dr. Thomasa se je usmerjala k štirim tematskim sklopom. Najmočnejša je historično geografska problematika, temelječa na razvoju in transformaciji agrarnih pokrajin; druga je prebivalstvena dinamika in prebivalstvene posebnosti v vzhodnoevropskih deželah, zlasti v Sovjetski zvezi; tretja pozornost je veljala gospodarsko-političnim projektom, ki jih je preučeval na svojih študijskih potovanjih po Sovjetski zvezi in vzhodnoevropskih državah; četrta je tudi historična osvetlitev pomembnih geografov, raziskovalcev in odkriteljev, njihovega dela ter dosežkov britanski javnosti.

Od 32 bibliografskih enot do leta 2001 se jih kar 14 ukvarja z jugoslovansko in slovensko problematiko, kjer so bile raziskave najlaže izvedene v vsej srednjevzhodni Evropi. V ospredju so v glavnem migracije na jugoslovanskem in slovenskem območju. Zelo podrobna je analiza prebivalstvene mobilnosti v obmejnih občinah na primer Idrije med letoma 1931 in 1945. V Geografskem vestniku 46 je leta 1976 objavil preučitev notranjih selitev v Sloveniji med letoma 1961 in 1971.

Historično geografska naravnanost dr. Thomasa se je pokazala tudi s predstavitvijo pomembnih ruskih raziskovalcev in odkriteljev azijskih prostorov. Za nas pa je še posebej pomembna predstavitev dela in dosežkov dveh vodilnih slovenskih geografov britanski javnosti, to je akademikov Antona Melika in Svetozarja Ilešiča v *Bibliographical Studies* v letih 1985 in 1987.

Naklonjenost slovenski geografiji je povzdignil, ko je leta 1969 na geografski oddelek *University College of Wales* v Aberystwythu povabil kot prvega tujega gostujočega predavatelja slovenskega geografa. Podobno naklonjenost je dr. Thomas skupaj s soprogo, ki je tudi geografka, pokazal, ko sta leta 1997 pomagala organizirati ekskurzijo Ljubljanskega geografskega društva v Republiko Irsko in Severno Irsko ter jo v celoti vodila.

Živo vzdrževanje strokovnih stikov z geografi z različnih držav je dvigovalo tudi njegovo organizacijsko povezovalnost. Bil je vrsto let tajnik Nacionalnega komiteja geografov Kraljeve Irske Akademije *National Committee for Geography of the Royal Irish Academy* in tri leta njegov predsednik. Kot dopisni član je bil povabljen v Komisijo za zgodovinsko geografske misli pri IGU in bil izvoljen v Mednarodno zvezo za znanstvene študije o prebivalstvu in se aktivno udeleževal njenih zasedanj.

Ob jubileju dr. Colinu Thomasu želimo, da bi njegovi stiki in delo ostali tvorni in živi še v prihodnje. Poudariti je treba simpatično dejstvo navezanosti, da so vsi njegovi odrasli otroci pripeljali v Slovenijo svoje partnerje, da si lahko predstavljajo, o čem govorijo, ko opisujejo svojo brezskrbno in posebno mladost v Bohinju.

Metod Vojvoda

Delavnica/Poletna šola Vrednotenje geodiverzitete in geološke dediščine
Braga, Portugalska, 9.–13. 9. 2009

Leta 2005 je bila pri Mednarodni zvezi geomorfologov (IAG) ustanovljena delovna skupina z imenom *Geomorphosites* 'Geomorfološka dediščina', katere namen je bil vzpodbuditi raziskovanje geomorfološke dediščine, opredeliti in izboljšati koncepte inventarizacije, vrednotenja in interpreta-

cije »znamenitih« reliefnih oblik in procesov. Zelo dejavno štiriletno obdobje skupine, kateri predsedujeta Emmanuel Reynard (*University of Lausanne*, Švica) in Paola Coratza (*University of Modena and Reggio Emilia*, Italija), je zaključila delavnica v Bragi na Portugalskem.

Poletno šolo za podiplomske študente ter mlade geomorfologe in geologe je organizirala Univerza Minho, sicer zelo aktivna na področju raziskovanja geološke in geomorfološke dediščine. Težo organizacije srečanja so nosili Jose Brilha, Diamantino in Paulo Pereira. Delavnica z naslovom *Geodiversity and geological heritage assessment* 'Vrednotenje geodiverzitete in geološke dediščine' je v Bragi na severu Portugalske gostila skoraj trideset udeležencev iz trinajstih držav in kar štirih celin.

Izobraževanje je potekalo v obliki vabljenih predavanj, predstavitev študentov in terenskega dela. Začelo se je s predavanji uglednih strokovnjakov s področja preučevanja geodiverzitete, geološke in geomorfološke dediščine. Reynard je izpostavil specifične značilnosti vrednotenja geomorfološke dediščine, dr. Luis Carcavilla Urqui (Španija) različne pristope k preučevanju geodiverzitete. Nikolas Zauros (Grčija) je predstavil evropsko in svetovno mrežo geoparkov, gostitelji pa so nam pokazali novo metodologijo vrednotenja geodiverzitete in geološke ter geomorfološke dediščine.

Že v prvem delu delavnice se je razvila živahna debata o smotrnosti in upravičenosti delitve »dediščine Zemlje« na geološko, geomorfološko in hidrološko in ne zgolj na *geological heritage* 'geološko dediščino', ki po mnenju portugalskih kolegov že vključuje geomorfološko in hidrološko dediščino.

Drugi dan delavnice je bil namenjen študentom, ki smo predstavili svoje raziskovalno delo ter dileme, s katerimi se srečujemo. Slednje lahko povzamemo v treh točkah:

- kako vrednotiti estetska merila vrednotenja,
- ali vrednotimo samo oblike ali tudi procese (dinamična komponenta),
- problem merila oziroma različnih velikosti pojavov.

Zvečer istega dne so sledile priprave na terensko delo, ki smo ga opravili tretji dan v bližnjem narodnem parku Peneda-Geres. Razdeljeni v pet skupin smo, po portugalski metodologiji, vrednotili izbrano geološko in geomorfološko dediščino najstarejšega narodnega parka na Portugalskem.

Predzadnji dan delavnice smo analizirali terensko delo. Čeprav so se tako med skupinami kakor znotraj skupin kresale iskre, smo vendarle prav vsi prišli do podobnih rezultatov. To pomeni, da je metoda v danem okolju dobra, saj je bil cilj – pri vrednotenju zmanjšati subjektivni vpliv – dosežen!

Delavnico smo sklenili z ogledom posebnosti geoparka Arouca v bližini Porta.

Bojan Erhartič

Ključni poudarki slovenskih regionalnih dnevov
Otočec, 24.–25. 9. 2009

Na letošnjih Regionalnih dnevih je bil sprejet naslednji dokument:

- 1 Uvod: Na Otočcu so v organizaciji Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti in soorganizaciji Službe Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Slovenskega regionalno razvojnega sklada ter Mestne občne Novo mesto potekali Slovenski regionalni dnevi z naslovom Razvojni izzivi Slovenije ter osrednjo temo Vmesno vrednotenje Strategije razvoja Slovenije.
- 2 Izhodišča: Strategija razvoja Slovenije je krovna nacionalna razvojna strategija, ki izhaja iz načel trajnostnega razvoja in integracije razvojnih politik. V ospredju strategije je blaginja vsakega posameznika in posameznice. Zato se ne osredotoča samo na gospodarska vprašanja, ampak tudi na socialna, prostorska, okoljska, politična, pravna in kulturna razmerja. Področne, sektorske in regijske strategije razvoja, nacionalni programi in drugi razvojni dokumenti morajo biti v svojih vsebinskih opredelitvah skladni s splošnimi strateškimi usmeritvami, hkrati pa morajo biti usklajeni tudi z drugimi dokumenti, ki so namenjeni doseganju istih ali podobnih ciljev. Ker so od sprejetja Strategije minila že tri leta, je sedaj ključni trenutek, da se vrednoti njene dosedanje rezultate in oceni njeno ustreznost v luči spremenjenih makroekonomskih razmer ter sprejetega energetsko-podnebnega svežnja.

Celovit pogled na obravnavano tematiko je po našem mnenju ključen, saj lahko le tako zagotovimo sprotno prilagajanje Strategije novim izzivom, s katerimi se Slovenija sooča.

Poleg vprašanj, ki jih odpira Strategija razvoja Slovenije, smo obravnavali tudi ključna vprašanja regionalnega razvoja in implementacije regionalne politike. Težišče Slovenskih regionalnih dni je bilo posvečeno:

- ugotavljanju relevantnosti in aktualnosti obstoječe Strategije razvoja Slovenije v luči finančne krize, podnebnih sprememb in drugih globalnih izzivov;
- preučevanju učinkovitosti in uspešnosti instrumentov, ki izvajajo Strategijo razvoja Slovenije (na primer program spodbujanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva, regionalna politika, program razvoja podeželja …).

• 3 Ključni poudarki, vezani na Strategijo razvoja Slovenije:

- 1. Strategija razvoja opredeljuje dolgoročne razvojne usmeritve, v svojih izvedbenih dokumentih (Državni razvojni program) pa bi morala vsebovati tudi vzvode za hitro ukrepanje in učinkovito operacionalizacijo posameznih strateških usmeritev. Obstoječa strategija razvoja oziroma državni razvojni program tovrstnih vzvodov nimata, zato ne nudita dovolj dobre podlage za implementacijo, prav tako pa tudi nimata opredeljenih varovalk, s pomočjo katerih bi se lahko odzvali na krizo ali druge porajajoče se izzive.
- 2. Strategija temelji na klasičnem produkcijskem sistemu, njeni cilji pa so bili oblikovani v času/duhu visoke gospodarske rasti. Zato cilji v zaostrenih razmerah niso ustrezni, prav tako so zastarele tudi razvojne paradigme, na katerih temelji. Skladno s tem je treba poskrbeti za prehod na razvoj, ki bo temeljil na prioritetah sodobne družbe, kjer sta v ospredju znanje in inovativnost ter ustrezna urejenost trga dela. Težiti je treba k omogočajoči socialni državi, ki posamezniku omogoča učinkovito realizacijo lastnih potencialov. Pomemben dejavnik razvoja je vseživljenjsko učenje. Pri dosedanjem razvoju je zaznati pozitivne trende na področju izobraževanja mladih in pri informacijski družbi, zaskrbljujoče pa je stanje na področju raziskav in razvoja, kjer so vlaganja občutno prenizka, nedodelan sistem reforme visokega šolstva pa se utegne odraziti na premajhni učinkovitosti izobraževanja. Prestrukturiranje gospodarstva je prepočasno, zato je v strukturi predelovalnih dejavnosti še vedno občutno prevelik delež nizkotehnoloških proizvodov.
- 3. Pri izvajanju strategije razvoja je bil temeljni poudarek namenjen gospodarstvu, kar se kaže v pomanjkljivi obravnavi socialnih vprašanj, še zlasti zapostavljeno pa je okolje. S tem strategija ni de facto strategija trajnostnega razvoja, saj lahko pri razvojnem konceptu Slovenije govorimo le o šibki sonaravnosti. Sicer se na ravni posameznih sektorjev okoljevarstvena merila postopoma vključujejo, vendar ne v zadostni meri. Odprt ostaja izziv podnebnih sprememb, ključno razvojno vlogo pa bo imela poraba energije, katero je treba optimizirati in zmanjšati. Nujen je prehod na obnovljive in nizkoogljične energetske vire. Največji problem pri doseganju okoljskih ciljev je promet, zato je treba izoblikovati vzvode, ki bodo pripomogli k vzpostavitvi trajnostne mobilnosti.
- 4. Na področju sociale so ključne sistemske reforme (pokojninski, zdravstveni sistem), pri čemer bo treba poiskati načine za čim kakovostnejše socialne storitve ob hkratnem zagotavljanju njihove cenovne konkurenčnosti in s tem lahke dostopnosti za vse državljane in državljanke.
- 5. Ključno je preoblikovanje javnofinančne strukture, za kar pa bo poleg optimizacije porabe javnih financ treba poskrbeti tudi za strukturne reforme javnofinančnih virov.
- 6. Strukturna neskladja, ki jih je v preteklosti blažila in prikrivala močna konjunktura, so se v kriznih razmerah zelo očitno pokazale, zaradi njih pa je oteženo tudi spopadanje s krizo. Ob pravočasno izvedenih strukturnih reformah bi bile namreč posledice krize blažje.
- 7. V Sloveniji je poleg krovne Strategije razvoja Slovenije še več strateških in programskih dokumentov (sektorske strategije, področni razvojni programi). Ti med seboj niso usklajeni, slaba pa je tudi njihova povezanost z javnimi financami. Zato so številni cilji nerealno zastavljeni, pomanjkljiva pa je tudi implementacija. Poskrbeti je treba za medsektorsko usklajenost aktivnosti in jasno kvantifikacijo ciljev, pri opredeljevanju virov pa bi moralo imeti pomembno vlogo tudi sodelovanje Ministrstva za finance.

– 8. Pomemben instrument razvojnega načrtovanja je Uredba o dokumentih razvojnega načrtovanja in postopkih za pripravo predloga državnega proračuna in proračunov samoupravnih lokalnih skupnosti, ki je bila sprejeta leta 2007. Ta nudi temeljne smernice za pripravo dokumentov, vendar pa se v praksi ne izvaja. Nezadovoljivo stanje je tudi na področju vrednotenja. Kultura vrednotenja je nizka, vrednotenja se ne izvajajo, spremljanje je neustrezno, primanjkujejo kakovostni kazalniki, pa tudi strokovnjaki, ki bi opravljali objektivna in strokovno korektna vrednotenja. Zaradi pomanjkljivih sistemov spremljanja ne razpolagamo z dovolj dobrimi podatki, ki bi omogočali kakovostno vrednotenje, brez vrednotenj pa ni mogoče optimizirati ukrepov in zagotoviti ustreznih odzivov na odklone od začrtanih smernic razvoja.

• 4 Poudarki, vezani na odprta vprašanja regionalnega razvoja:

– 1. Eno pomembnejših vprašanj slovenskega regionalnega razvoja je vprašanje odločanja o izboru projektov na regionalni ravni. Skladno s sedanjo ureditvijo izbor opravi Svet regije, ki ga sestavljajo župani posamezne razvojne regije. Posledično so, glede na razumljive težnje županov, da vključujejo v izvedbeni plan svoje naložbene projekte, projekti skoraj izključno lokalne narave, zlasti pa izstopajo projekti s področja komunalne in prometne infrastrukture. Zaradi takšnega načina odločanja so močno zapostavljeni regionalni projekti, zanemarljivo pa je tudi sodelovanje gospodarstva, saj to za infrastrukturne projekte ni zainteresirano, projektov, namenjenih novim delovnim mestom ter spodbujanju konkurenčnih in inovativnih storitev pa ni. V izogib nadaljnjmu nazadovanju slovenskih regij ter nadaljnje lokalizacije regionalne politike je treba spremeniti sistem odločanja, pri čemer bi o regionalnih projektih odločal širši gremi deležnikov na regionalni ravni, pri čemer mora biti podlaga izvedbenih načrtov regionalni razvojni program, v katerem bi morale biti enakovredno zastopane ekonomske, socialne in okoljske vsebine.

– 2. Za uspešno uresničevanje ciljev s področja regionalne politike je treba izoblikovati transparenten sistem pospeševanja regionalnega razvoja ter izoblikovati jasno strukturo institucij ter njihovih vlog. Smiselno bi bilo, da regionalne razvojne agencije pridobijo vlogo pomembnega nosilca regionalnega razvoja, saj lahko kot posredniška telesa vzpostavljajo regionalna razvojna partnerstva ter zagotavljajo strokovno podporo razvojnim aktivnostim. Jasno je treba opredeliti tudi razvojno strategijo ter zagotoviti potrebne vire.

– 3. Zagotoviti je treba zakonodajni okvir, ki bo omogočal realizacijo razvojnih ciljev, pri čemer je treba izpostaviti vlogo regionalnih razvojnih programov ter pomen doslednega izvajanja načrtovanih aktivnosti, saj se le tako lahko zagotovi doseganje sinergijskih učinkov.

– 4. Zagotoviti je treba programsko financiranje regionalnih razvojnih programov. Regionalni razvojni programi morajo v prvi vrsti temeljiti na finančnih zmožnostih države in regije, kar pomeni, da morajo imeti realno zastavljene in izvedljive cilje. Poleg tega morajo biti programi funkcionalno zaključene celote, ki omogočajo nastanek sinergijskih učinkov. Vsebovati morajo projekte, pomembne za regionalno raven, zlasti z vidika zagotavljanja dodane vrednosti in ustvarjanja novih delovnih mest. Njihovo izhodišče mora biti trajnostni razvoj, pri čemer je mišljena trajnost tako na ekonomskem, socialnem kot okoljskem področju.

– 5. Zagotoviti je treba usklajenost vseh nacionalnih, regionalnih ter sektorskih strategij in programov, saj se le na ta način prepreči navzkrižja interesov ter zagotovi usklajeno in uspešno izvajanje razvojnih aktivnosti. Regionalni razvoj je v državnih razvojnih dokumentih razmeroma zapostavljen, kar zahteva uveljavljanje regionalne politike prek sektorskih politik. Da ne bi bila regionalna komponenta zapostavljena, je treba krepiti povezovalno in usklajevalno vlogo ministra za regionalni razvoj ter na ta način zagotoviti celostno obravnavo razvojnih vprašanj ter medsektorsko usklajenost razvojnih aktivnosti na državni, regionalni in lokalni ravni. Poleg presoje in uskladitve obstoječih strateških in programskih dokumentov je potrebna temeljita presoja tudi posameznih načrtovanih projektov (na primer: presoja vplivov projekta na okolje in celovita presoja vplivov načrtov in programov). Pri tem je treba zagotavljati primernost posameznega projekta glede na skupna razvojna izhodišča (preprečiti projekte, ki prinašajo navzkrižja med posameznimi sektorji)

in stremeti k večplastnosti zastavljenih/doseženih ciljev. Slednje je velikega pomena, saj lahko premišljene naložbe veliko pripomorejo k reševanju problemov v več različnih sektorjih, s tem pa se poveča učinkovitost in uspešnost posameznega projekta.

– 6. Ponovno je treba preučiti razvojne potenciale posameznih regij, ki morajo biti dosledno upoštevani v razvojnih načrtih. Skladno s tem se predlaga študijo, ki bi opredelila regionalne potenciale ter način njihove opredelitve. Ugotovljeni rezultati študije bi predstavljali izhodišče za razvojno speciaizacijo posameznih regij, pri čemer bi ta morala temeljiti na konkurenčnih prednostih regije ter na rabi lastnih razvojnih virov in potencialov. Regionalni razvoj ne sme iti na račun okolja in kakovosti življenja prebivalcev. Veliko pozornost je treba nameniti tudi naravnim pojavom, saj je pravilen odnos do okolja temeljni ukrep za preprečitev naravnih nesreč ter podnebnih sprememb.
– 7. Zagotoviti je treba kakovostno spremljanje in vrednotenje projektov, programov in politik ter s tem možnost sprotnega odziva na težave, ki pri izvajanju lahko nastanejo. Z zagotovitvijo spremljanja in vrednotenja bi lahko ocenili primernost posameznih instrumentov in aktivnosti, kar bi v končni fazi pripeljalo do učinkovitejše rabe sredstev ter hitrejšega doseganja razvojnih ciljev. Začne naj se s pripravo letnih poročil o izvajanju regionalne politike, ki so se med leti 2001 in 2004 že pripravljala, a so bila nato ukinjena.
– 8. Za dodeljevanje razvojne pomoči je treba pripraviti nov izračun indeksa razvojne ogroženosti, ki bo temeljil na ažuriranih podatkih. Kriza namreč ni prizadela vseh regij v enaki meri. Izdatnejšo pomoč je treba nameniti zlasti regijam, ki jih je strukturna kriza najbolj prizadela. Kriza je priložnost za prevetritev sedanjega razvojnega koncepta, saj je očitno, da krizo poglabljajo strukturne težave, izvirajoče iz obstoječega sistema. Zato so nujne celovite in medsebojno usklajene strukturne reforme, ki bodo zagotovile podlago za trajnostni razvoj na ekonomskem, socialnem in okoljskem področju. Pri tem socialni in okoljski del ne smeta imeti vlogo priveska, temveč vlogo enakopravnih razvojnih stebrov. Slednje je še zlasti pomembno, saj predstavljajo nove tehnologije na področju energije, okolja ter novi pristopi na področju storitev izjemno razvojno priložnost, ki lahko vodi v zadovoljevanje vseh razvojnih ciljev in uresničevanje vseh treh razvojnih stebrov (gospodarstvo, sociala in okolje). Odgovori na krizo morajo imeti »regionalno razsežnost«. Država naj izdatneje podpre vlaganja v infrastrukturo, podjetništvo, inovacije, okoljske tehnologije in nova delovna mesta. Odpravi naj se administrativne ovire in zagotovi večjo prožnost na področju spodbujanja razvoja. Pri iskanju odgovorov na krizo naj igrajo večjo vlogo tudi regionalne institucije, saj predstavljajo regionalni potenciali priložnost za učinkovitejši odgovor na porajajoče se izzive.
– 9. Preiti je treba na dosledno uresničevanje policentičnega razvojnega koncepta slovenskih mest, pri čemer je ključna navezava na središča nacionalnega pomena in na že opredeljena gospodarska središča. Krepiti je treba vlogo razvojnih regij, pri čemer regionalizem ne sme biti zgolj politični proces, temveč v prvi vrsti razvojni. Regionalni razvoj je tako ključni dejavnik, ki mora težiti k razvojnemu preboju. Da bi bilo to mogoče, je treba zagotoviti dovolj sredstev, pomembna pa sta tudi njihova regionalna in sektorska (delovna mesta, inovativnost …) razporeditev. Krepiti je treba samorazvoj lokalnih in regionalnih družbenih skupnosti na temelju spodbujanja samoiniciativnosti, samoorganizacije ter samoupravljanja razvoja lokalnih in regionalnih razvojnih dejavnikov. Zato je treba aktivirati vse nosilce razvoja na regionalni ravni in spodbujati javno-zasebno partnerstvo. Krepiti je treba regionalno povezovanje na državni in mednarodni ravni.
– 10. Takojšnji ukrep mora biti sprememba 5. javnega razpisa, ki mora zagotoviti jasna merila za opredelitev regionalnih projektov, omogočiti konkurenco med projekti ter spodbuditi javno-zasebna partnerstva pri financiranju projektov.

Upamo, da se bo čim več točk iz ključnih poudarkov, vezanih na Strategijo razvoja Slovenije, tudi uresničilo.

Janez Nared

Sestanek Usmerjevalnega odbora mednarodnega projekta ClimAlpTour
Ljubljana, 28.–29. 9. 2009

Konec septembra je bil v Ljubljani redni sestanek Usmerjevalnega odbora projekta ClimAlpTour. Omenjeni projekt s polnim imenom Podnebne spremembe in njihov vpliv na turizem v Alpah se je začel konec leta 2008 in bo trajal do druge polovice leta 2011. Kot pove že sam naslov, je vsebina široko zasnovanega projekta z razvejenim partnerstvom povezana z aktualnimi podnebnimi spremembami, ki bodo verjetno posegle v vse sfere našega življenja. Na gospodarskem področju bo turizem zagotovo čutil posledice, še posebej zimskošportni turizem na »sončni strani Alp«. Pravočasna in ustrezna priprava prilagoditvenih strategij je zato izjemno pomembna. Temeljno vodilo projekta je, da mora zavest o nujnosti prilagajanja podnebnim spremembam najti svoje mesto v kolektivni zavesti nosilcev odločitev v javni in zasebni sferi turizma. Zato pa je potrebno trdno znanje in zavedanje o podnebnih spremembah in njihovem vplivu.

Ob koncu prvega leta trajanja projekta so začele teči aktivnosti v vseh delovnih paketih, v skladu z načrtom so aktivnosti v delovnem paketu 4 na vrhuncu. Izbrana so bila testna območja (22 vseh skupaj; 2 slovenski) in zbrani in oblikovani kazalniki, ki bodo pokazali stanje na področju podnebnih razmer in turizma. V tem okviru bomo zbirali podatke, tako iz že obstoječih različnih podatkovnih baz kot tudi primarne na terenu oziroma testnih območjih. V delovnem paketu 5 smo začeli z oblikovanjem koncepta okoljske, družbene in gospodarske analize vplivov podnebnih sprememb na turizem in formulacijo »super kazalnika«, to je indeksa elastičnosti. Delovni paket 6 je začel z izvajanjem delfi analize med deležniki, s pomočjo katere bomo ugotovili trenutno stanje na področju prilagajanja in verjeten bodoči razvoj. V njej sodeluje okrog 50 deležnikov iz sodelujočih držav. Delovni paket 6, ki nosi naslov Ozaveščanje, koordinira Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Eden glavnih oprijemljivih rezultatov tega delovnega paketa kot tudi celotnega sistema je tako imenovani *Decision support system* 'Sistem za podporo odločanju'. Gre za računalniški vmesnik, ki bi omogočal lažjo izbiro ustreznih razvojnih

MARKO ZAPLATIL

Partnerji projekta ClimAlptour na sestanku v Ljubljani.

strategij. Na sestanku so kolegi iz Evro-mediteranskega centra za podnebne spremembe iz Benetk prestavili prototip sistema.

Zelo pomemben vidik projekta ClimAlpTour je participatorni proces, zato so načrtovane akcije v 22 testnih območjih, razpršenih po celotnem alpskem loku. Slovenski testni območji sta dve: Kranjska gora (občina) in Zgornje Posočje (občine Tolmin, Kobarid, Bovec).

Več informacij o projektu: http://www.climalptour.eu/content/. Če želite prejemati informacije o aktivnostih, pišite na naslov: mimi@zrc-sazu.si.

Mimi Urbanc

Slovensko-srbska bilaterala 2008–2009 na temo manj razvitih območij
Beograd in Novi Sad, Srbija, 5.–8. 10. 2009

Slovensko-srbski bilateralni projekt Primerjava valorizacij manj razvitih območij v Srbiji in Sloveniji je potekal leta 2008 in 2009. Na slovenski strani je sodeloval Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, na srbski strani pa Geografski inštitut Jovana Cvijića Srbske akademije znanosti in umetnosti iz Beograda. Srbski raziskovalci so bili na obisku v Sloveniji aprila 2008 in maja 2009, slovenski raziskovalci pa v Srbiji septembra 2008 in oktobra 2009.

Zadnji, oktobrski obisk smo izkoristili za poglobitev sodelovanja s srbskimi geografi in za iskanje partnerjev pri prijavi mednarodnih projektov, posebej v okviru INTERREG-ov za Jugovzhodno Evropo, zato smo se srečali tudi z dr. Milanom Radovanovićem, direktorjem Geografskega inštituta Jovana Cvijića Srbske akademije znanosti in umetnosti, dr. Srboljubom Đ. Stamenkovićem, dekanom Geografske fakultete Univerze v Beogradu, dr. Slobodanom Markovićem, predstojnikom Geografskega oddelka Priridoslovno-matematične fakultete Univerze v Novem Sadu, dr. Marino Todorovič, predsednico Srbskega geografskega društva, dr. Borislavom Stojkovom, direktorjem Srbske agencije za regionalni razvoj ter Radmilo Hrustanović, pomočnico župana in bivšo županjo mesta Beograda.

Drago Perko

4. Varšavski regionalni forum 2009
Varšava, Poljska, 23.–24. 10. 2009

V Varšavi je oktobra 2009 potekal 4. bienalni »Varšavski regionalni forum 2009«. Glavna organizatorja sta bila Inštitut za geografijo in prostorske študije Poljske akademije znanosti ter Akademski zbor Poljskega geografskega društva. Naslov tokratnega srečanja z več kot 80 udeleženci iz trinajstih držav (Poljska, Združeno kraljestvo, Nemčija, Ukrajina, Rusija, Avstrija, Češka, Slovaška, Italija, Slovenija, Madžarska, Romunija in Bolgarija) je bil »Mreženje v evropskem regionalnem in lokalnem prostoru«.

Letošnji forum je bil torej osredotočen na vprašanja mreženja v evropskem, regionalnem in lokalnem prostoru. Sodobni prostorski in socialnoekonomski procesi krepijo vloge mednarodnih in medregionalnih povezav gospodarstev, ki v večini primerov potekajo med pomembnejšimi središči posameznih območij. Mesta, ki delujejo v omrežjih, so vse močnejša, nasprotno pa mala mesta in podeželje, ki ne uspejo najti svoje niše, vse bolj izgubljajo pomen.

Forum je z živahnimi debatami med udeleženci pomagal prebijati nerazumevanja novih problemov skupnega geografskega predmeta – prostora. K temu so pripomogli predvsem urbani, ekonomski in okoljski geografi.

Še posebej nas lahko veseli, da zlasti mlajši geografi posegajo ne le po novih tehničnih orodjih, temveč tudi po novih vsebinah. Največ zanimanja so bila deležna predavanja o tem, kako nove tehnologije vplivajo na prostorski razvoj in obratno.

Ob robu konference je potekala dvodnevna strokovna ekskurzija v okolico Varšave in depopulacijska območja na severovzhodu Poljske v Mazuriji z naslovom »Povezovanja in nasprotja v prostoru«.

Aleš Smrekar

Druga delavnica mednarodnega projekta »CapHaz-Net«
Lancaster, Združeno kraljestvo, 9.–11. 11. 2009

V okviru mednarodnega projekta *Social Capacity Building for Natural Hazards – Towards More Resilient Societies* oziroma kratko *CapHaz-Net*, ki poteka pod okriljem sedmega okvirnega programa evropske komisije, je začetek novembra potekalo prvo tematsko srečanje. Temi srečanja sta bili *Social capacity building and natural hazards* 'Krepitev zmožnosti družbe in naravne nesreče' in *Risk governance and natural hazards* 'Gospodarjenje z ogroženostjo in naravne nesreče'.

Srečanje je potekalo na Univerzi v Lancastru oziroma na njenem Centru za okolje (*The Lancaster Environmental Centre*). Samo mesto Lancaster pa je med drugim znano, ker se je tu rodil Sir Richard Owen (1804–1892), sodobnik in nasprotnik Charlesa Darwina, ki je prvi uporabil termin »dinozaver«, ter bil prvi ravnatelj danes slovitega Naravoslovnega muzeja v Londonu.

Srečanje je potekalo v obliki odprte delavnice (*open workshop*) na katero so bili poleg sodelujočih na projektu (ti prihajajo iz šestih evropskih držav) povabljeni še strokovnjaki za obe področji iz nekaterih drugih evropskih ustanov. Skupaj je na delavnici sodelovalo okrog 40 udeležencev.

Nosilna tema projekta in ena od dveh tem delavnice je (bila) Krepitev zmožnosti družbe (*Social capacity building*) za soočanje z naravnimi ujmami. To so tiste zmožnosti. s katerimi predvidevamo ujme, nanje odgovarjamo in se z njimi spoprijemamo, odpravljamo posledice in se ujmam prilagajamo. Namen tovrstne »krepitve« družbe je pravzaprav pomagati ljudem, skupinam in organizacijam, da bi pridobile potrebne zmožnosti, znanja ali vire, s katerimi bi izboljšali svoj položaj v stalno se spreminjajoči pokrajini. To je nov pristop v soočanju z naravnimi nesrečami, ki je v Slovenji še neznan, kot tudi tako imenovano gospodarjenje z ogroženostjo (*Risk governance*), ki je bil druga tema delavnice.

Gospodarjenje z ogroženostjo se sooča z širokim spektrom načinov družbenega organiziranja v primeru naravnih nesreč, zato obravnava pravne, institucionalne, družbene in gospodarske vidike ogroženosti,

MATIJA ZORN

Slika 1: Lancaster, univerzitetno mesto na severozahodu Anglije s približno 50.000 prebivalci.

MATIJA ZORN

Slika 2: Delavnica v prostorih Univerze v Lancastru.

MATIJA ZORN

Slika 3: Estuarij reke Kent pri kraju Arnside, ki leži severno od Lancastra.

posebej pa zaobjema vse vpletene. Z analizo njihovih vlog, pravil, dogovorov, procesov in mehanizmov obravnavanja ogroženosti poskuša razumeti delovanje tega zapletenega družbenega sistema, zlasti pa njegovo odzivanje v primeru naravnih nesreč.

Kot uvod v delavnico velja omeniti odlično plenarno predavanje Johna Tesha, namestnika direktorja britanske različice naše Uprave za zaščito in reševanje (*Civil contingencies secretariat, Cabinet office*) o prožnosti družbe pri zaščiti in reševanju v Združenem kraljestvu. Plenarno predavanje in obe temi delavnice prinašajo nove, predvsem družbenogeografske poglede na vrednotenje in obvladovanje naravnih nesreč. Ugotovimo lahko, da smo v Sloveniji tako z institucionalnega kot z družbenega vidika še daleč od sprejetja takega koncepta, ki na primer v Združenem kraljestvu vključuje dejavno sodelovanje države, zavarovalnic in zasebnega sektorja, ter posebej državljanov.

Projekt poteka od junija 2009 in se bo končal maja 2012. V tem času se bo zvrstilo še pet delavnic, dve tematski s temami o dojemanju ogroženosti in ranljivosti družbe, o komunikaciji ob nesrečah in o izobraževanju o naravnih nesrečah. Sledile bodo še tri regionalne delavnice na temo poplav, suš in naravnih nesreč v Alpah.

Več o projektu lahko preberete na spletnem naslovu: www.caphaz-net.org.

Blaž Komac, Matija Zorn